

Africký mor ošipáných

Živé zvieratá \ Nákazy a choroby zvierat

aktualizované dňa 28. novembra 2018

Informácie o Africkom more ošipáných

Africký mor ošipáných (AMO) je vírusová, vysoko kontagiózna infekcia domácich ošipáných, európskych diviakov, amerických diviakov a afrických divo žijúcich sviňovitých (prasa bradavičnaté, diviak štetinatý, diviak madagaskarský, diviak pralesný). Prejavuje sa rýchlym priebehom, s vysokými horúčkami, celkovou apatiou, slabosťou, inapetenciou, hnačkami, pneumóniou a krvácaninami rôznej veľkosti a tvaru v podkoží, na slizniciach, serózach a v tkanivách rôznych orgánov. Vyznačuje sa vysokou morbiditou a mortalitou (85 až 100%). AMO je veľkou hrozbou pre chov domácich ošipáných a výkon poľovníctva nielen u diviacej zveri. V prípade výskytu AMO sa v ohnisku nákazy usmrcujú všetky domáce ošipané a zastavuje resp. obmedzuje sa obchodovanie so živými ošipánymi, spermou, vajčkami, embryami, bravčovým mäsom a výrobkami z bravčového mäsa. Pri potvrdení choroby u diviacej zveri sa zastavuje resp. reguluje poľovania nielen na diviakov, ale aj ostatnú voľne žijúcu zver, obmedzuje sa pohyb v lese a zastavuje sa obchodovanie z mäsom od diviakov vrátane produktov.

Táto choroba bola prvotne rozšírená v krajinách subsaharskej Afriky a v súčasnosti sa na takmer celom kontinente vyskytuje endemicky. Do Európy bol AMO prvý krát zavlečený v 50-tych rokoch minulého storočia (Portugalsko, Španielsko neskôr aj Francúzsko, Belgicko, Holandsko) a jej zavlečenie bolo pravdepodobne spôsobené kuchynským odpadom z leteckej dopravy z afrických štátov. Z prvej infekčnej vlny zostal iba endemický výskyt AMO na Sardínii v Taliansku.

Druhá infekčná vlna v Európe sa začala v roku 2007 v Gruzínsku a jej zavlečenie bolo pravdepodobne spôsobené nedostatočnou likvidáciou kuchynských odpadov z lodnej a leteckej dopravy z afrických štátov. V priebehu dvoch rokov sa AMO rozšíril v celom za kaukazskom regióne a v nasledujúcich rokoch 2008-2013 zasiahla infekcia AMO takmer celú európsku časť Ruskej federácie z východu na západ a postihla aj Ukrajinu a Bielorusko. K rýchlemu postupu infekcie z východu na západ prispela najmä slabá biologická bezpečnosť chovov ošipáných (voľne chované ošipané nechránené pred priamym kontaktom s diviачou zverou, kŕmenie kontaminovaným kuchynským odpadom), nekontrolované domáce zberačky, neexistujúca registrácia fariem a identifikácia zvierat, neznáma epidemiologická situácia v drobnochovoch a v populácii diviakov, nekontrolované premoženie diviacej zveri, nedostatočná kontrola zdravotného stavu domácich ošipáných a diviakov, klinická diagnostika AMO bez laboratórnej diagnostiky vírusu afrického moru ošipáných, nedostatočné epidemiologické vysledovanie a nedostatočný systém odškodňovania chovateľov ošipáných a poľovníkov.

Na územie Európskej únie (Pobaltské krajiny a Poľsko) prenikol africký mor ošipáných v roku 2014 prostredníctvom infikovaných diviakov z územia Bieloruska a Ruskej federácie. Potvrzovanie nových a nových prípadov do roku 2017 sa stalo prakticky bežným. V roku 2017 sa ku krajinám s výskytom AMO pridala Česká republika (jún 2017, výskyt u diviakov) a Rumunsko (júl 2017, domáce ošipané). Pri hodnotení rizika zavlečenia nákazy je Slovenská republika už takmer „obkolesená“ krajinami, ktoré vírus na svojom území diagnostikovali a má jednu z najhorších pozícií z hľadiska prenosu nákazy z okolitých štátov- Česká republika, Poľsko, Ukrajina, Maďarsko. Podľa štatistik sa v roku 2017 diagnostikoval AMO u diviacej zveri v Českej republike u 202 prípadov, Estónsku 637 prípadov, Poľsku 741 prípadov, Lotyšsku 947 prípadov, Litve 1328 prípadov a u domácich ošipáných v Estónsku 3 ohniská, Poľsku 81 ohnisk, Lotyšsku 8 ohnisk, Litve 30 ohnisk a v Rumunsku 2 ohniská.

V roku 2018 (apríl 2018) novo potvrdený výskyt u diviakov v Maďarsku, župa Heves, cca 35 km od južnej hranice so Slovenskom ako aj na východnej hranici Maďarska s Ukrajinou (župa Szabolcs-Szatmár-Bereg). Situácia vo výskyte AMO u domácich ošipáných a diviakov sa od začiatku roku 2018 zhoršuje najmä v Poľsku a na Ukrajine a výraznejšie aj v Rumunsku. V Taliansku (Sardínia), sa situácia hodnotí ako endemický výskyt.

Európska Komisia pravidelne v zmysle platnej legislatívy v spolupráci s členskými krajinami vyhodnocuje situáciu na pravidelnej báze na úrovni Stáleho výboru expertov pre zdravie a pohodu zvierat. V súlade s implementačným rozhodnutím komisie 2014/709/EC sú zadefinované pásma pokiaľ ide o výskyt AMO nasledovne: part I- časť 1- riziko zavlečenia AMO, part II- časť II- výskyt AMO u diviakov, part III- časť III- výskyt u domácich ošipáných, part IV – endemický výskyt.

Diagnostikované ku dňu 26.11.2018 boli v štátoch EÚ ohniská ako u domácich ošipáných – 1404 ohnisk (najviac v Rumunsku - spolu 1125 ohnisk), tak aj u diviacej zveri – 4748 prípadov. (najviac PL -2184, Litva – 1336, Lotyšsko- 616, Estónsko – 214, Rumunsko - 121 Čo je pre Slovensko veľmi rizikové, sú výskyt na Ukrajine v roku 2018 v blízkosti hraníc HU/RO, resp. u diviakov v Maďarsku v blízkosti hraníc so Slovenskom.

Dňa 13.9.2018 bol potvrdený africký mor ošipáných (AMO) u uhynutého diviaka v Belgicku. Infikovaná oblasť sa nachádza na hraniciach Belgicka, Francúzska a Luxemburska v ardénskej oblasti. Belgicko a Európska komisia prijali nevyhnutné veterinárne opatrenia na zabránenie šírenia AMO v súlade s platnou európskou legislatívou (SMERNICA RADY 2002/60/ES, VYKONÁVACIE ROZHODNUTIE KOMISIE 2014/709/EÚ). Ku dňu 26.11.2018 evidujú belgické authority 101 pozitívnych diviakov.

V roku 2018 – od apríla 2018 novo potvrdený výskyt u diviakov v Maďarsku – spolu k 26.11.2018 evidujú 62 pozitívnych diviakov. Informácie o výskyte od maďarskej veterinárnej služby <http://airterkep.nebih.gov.hu/aaajo/asp/asp.htm>

Aktuálnu mapku výskytu AMO vypracovanú EK si môžete pozrieť tu.

Výšetrenia diviakov v SR: ku dňu 26.11.2018 zaznamenané podľa evidencie ŠVPS SR: 643 záznamov o výšetreniach uhynutých diviakov – všetky výsledky doposiaľ negatívne.

Geografická distribúcia vzoriek diviakov v rámci pasívneho surveillance (uhynuté diviaky) za časové obdobie január-október 2018

Zdravotné a ekonomické riziká afrického moru ošipáných a diviakov

- Zdrojom nákazy sú infikované domáce a divo žijúce sviňovité. Najčastejší spôsob šírenia nákazy je priamy kontakt s infikovaným biologickým materiálom (krv, sekrety, mäso, mäsové výrobky, kontaminované chovateľské prostredie, krmivo, dopravné prostriedky, ľudia, atď). Šírenie infekcie aerosólom je málo pravdepodobné. Vírus AMO je schopný cirkulácie v krvi nakazeného zvieratá (virémia) až 60 dní. Inkubačná doba sa zvyčajne pohybuje v rozpätí 3 (akútne forma) až 15 dní. V prípade, že je infekčná dávka vysoká, inkubačná doba môže byť aj kratšia ako 3 dni.

BSE**Počet prípadov: 27****Počet lab. vyšet. zvierat:**

- Rok 2017 - 7516 zvierat
- Rok 2016 - 7674 zvierat
- Rok 2015 - 7969 zvierat
- Rok 2014 - 7461 zvierat
- Rok 2013 - 13581 zvierat
- Rok 2012 - 14166 zvierat
- Rok 2011 - 27293 zvierat
- Rok 2010 - 42816 zvierat
- Rok 2009 - 49712 zvierat
- Rok 2008 - 55200 zvierat
- Rok 2007 - 63735 zvierat
- Rok 2006 - 66345 zvierat
- Rok 2005 - 69224 zvierat
- Rok 2004 - 82949 zvierat
- Rok 2003 - 87010 zvierat
- Rok 2002 - 66798 zvierat

Scrapie u oviec**Počet prípadov: 168****Počet lab. vyšet. zvierat:**

- Rok 2017 - 14184 zvierat
- Rok 2016 - 11565 zvierat
- Rok 2015 - 12493 zvierat
- Rok 2014 - 11657 zvierat
- Rok 2013 - 2541 zvierat
- Rok 2012 - 2911 zvierat
- Rok 2011 - 2998 zvierat
- Rok 2010 - 2014 zvierat
- Rok 2009 - 2167 zvierat
- Rok 2008 - 2566 zvierat
- Rok 2007 - 8358 zvierat
- Rok 2006 - 7526 zvierat
- Rok 2005 - 2629 zvierat
- Rok 2004 - 1893 zvierat
- Rok 2003 - 4535 zvierat
- Rok 2002 - 2003 zvierat

Scrapie u kôz**Počet prípadov: 0****Počet lab. vyšet. zvierat:**

- Rok 2017 - 280 zvierat
- Rok 2016 - 212 zvierat
- Rok 2015 - 162 zvierat
- Rok 2014 - 148 zvierat
- Rok 2013 - 64 zvierat
- Rok 2012 - 47 zvierat
- Rok 2011 - 47 zvierat
- Rok 2010 - 24 zvierat
- Rok 2009 - 25 zvierat
- Rok 2008 - 12 zvierat
- Rok 2007 - 83 zvierat
- Rok 2006 - 68 zvierat
- Rok 2005 - 105 zvierat
- Rok 2004 - 5 zvierat
- Rok 2003 - 4 zvierat
- Rok 2002 - 2 zvierat

Klasický mor ošipáných**Počet prípadov:**

- Rok 2014 - 0 prípadov
- Rok 2013 - 0 prípadov
- Rok 2012 - 0 prípadov
- Rok 2011 - 0 prípadov
- Rok 2010 - 0 prípadov
- Rok 2009 - 0 prípadov
- Rok 2008 - 2 prípady
- Rok 2007 - 0 prípadov
- Rok 2006 - 0 prípadov
- Rok 2005 - 1 prípad
- Rok 2004 - 2 prípady
- Rok 2003 - 4 prípady

Bluetongue

- Rok 2014 - 2643 vyšetrení
- Rok 2013 - 19047 vyšetrení
- Rok 2012 - 16625 vyšetrení
- Rok 2011 - 14368 vyšetrení
- Rok 2010 - 15980 vyšetrení
- Rok 2009 - 33984 vyšetrení

- Vysoká odolnosť vírusu v prostredí a tepelne neopracovaných mäsových výrobkoch – v krvi ošipaných pri 4 °C si zachová infekčnosť až 18 mesiacov, vo výkaloch pri 20 °C 11 dní, v surovom bravčovom mäse 15 týždňov, v iberijskej a seranskej šunke až 140 dní a v parnskej šunke až 399 dní. Avšak žiadny infekčný vírus nebol nájdený vo varených alebo konzervovaných šunkách spracovaných pri minimálne 70 °C.
- Schopnosť vírusu perzistovať v prostredí: napriek dopadu na populácie diviakov v niektorých oblastiach s mortalitou 90% a zdanlivého vymiznutia vírusu, pôvodca AMO sa napriek prijatým rôznym prísnyh stratégiám eradikácie po roku v oblastiach objavil znovu.
- Špecifická diagnostika AMO u ulovených diviakov – percento pozitívnych ulovených diviakov v infikovaných oblastiach v roku 2014 korelovalo od 0,2% v Poľsku až po 1% pozitívnych ulovených diviakov z celkového počtu ulovených diviakov v Lotyšsku (zdroj EFSA 2015). Naopak percento pozitívnych uhynutých diviakov sa pohybuje rádo vo desiatkach percent – napr. takmer 80 % pozitívnych uhynutých z celkového počtu nájdených uhynutých diviakov bolo v infikovanej oblasti v Českej republike. Z tohto dôvodu sa všetka naša pozornosť sústreďuje popri zastrelených diviakov hlavne na monitoring uhynutých diviakov. To isté platí pre monitoring domácich ošipaných – po vniknutí vírusu AMO do „panenského“ chovu predpokladáme akútny 100% úhyn infikovaných ošipaných s takmer nulovou prežívateľnosťou infikovaných zvierat a následná 100% depopulácia zvierat v chove.
- Vakcína proti AMO v súčasnosti vo svete nie je k dispozícii a preto ochrana zvierat spočíva napr. v dodržiavaní chovateľských podmienok- biologická ochrana chovov, regulácii poľovania, kontrole obchodovania so živými zvieratami a ich produktami, atď.
- Vzdialenosť ostatných prípadov infikovaných diviakov od slovenskej hranice je 27 km na českej strane a 12 km na ukrajinskej strane. Keďže prakticky nie je možné zamedziť pohyb diviakov na hraniciach a taktiež v tejto oblasti nie sú žiadne prírodné resp. umelé a ostatné obmedzenia pohybu diviakov musíme byť na Slovensku pripravení vopred na eradikáciu nákazy AMO .

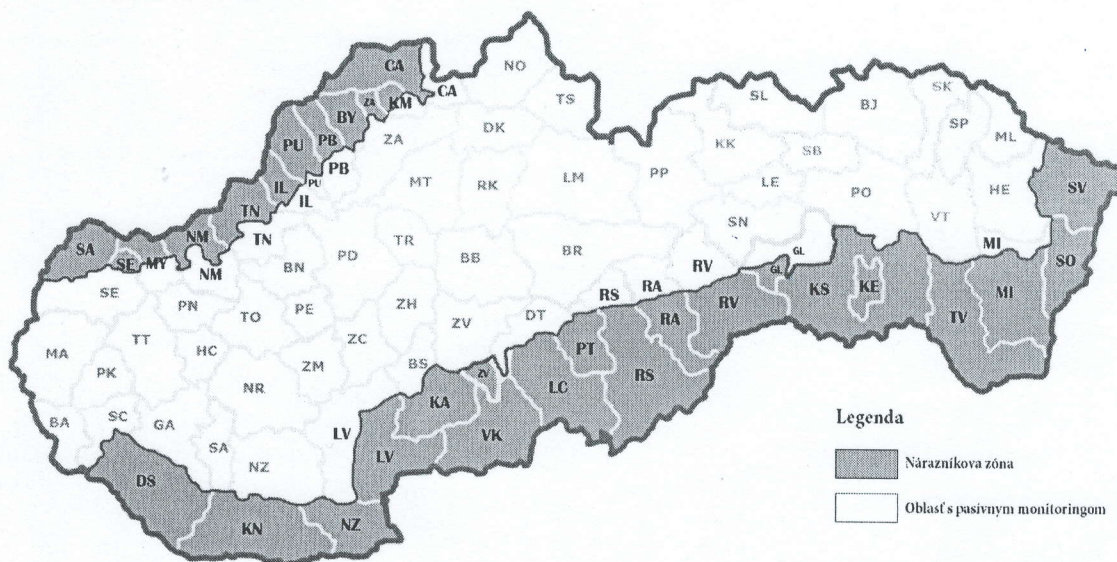
Oznam pre chovateľov ošipaných v nárazníkovej zóne

1. v prípade úhynu domácej ošipanej je majiteľ zvierat a povinný tento úhyn ihneď nahlásiť príslušnej Regionálnej veterinárnej a potravinovej správe a príslušnému súkromnému veterinárnemu lekárovi,
2. povinnosť nahlásenia úhynu zvierat a podozrenie z nákazy vyplýva chovateľovi zo Zákona č.39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a následných právnych predpisov,
3. pri nedodržíaní týchto povinností hrozí chovateľovi sankcia v zmysle platnej legislatívy a to vo výške od 400 do 1000 eur v prípade fyzickej osoby a od 10 000 do 160 000 eur v prípade fyzickej osoby podnikateľa alebo právnickej osoby,
4. Chovateľ je povinný okrem toho podľa § 23 ods. 1 citovaného zákona oznámiť na príslušnú RVPS v SR aj dátum a čas vykonania domácej zakáľacky minimálne jeden pracovný deň vopred.

Opatrenia – nárazníkové zóny – diviacia zver

1. Celoročný intenzívny lov diviacej zveri za účelom monitoringu AMO a znižovania denzity diviacej zveri v poľovnom revíri,
2. Opatrenia na zníženie denzity diviacej zveri a dosiahnutie normovaných kmeňových stavov,
3. Sanáciu uhynutej diviacej zveri a vedľajších živočíšnych produktov z ulovenej zveri,
4. Dodržiavanie opatrení pri manipulácii s ulovenými diviakmi, ich zvyškami ako aj s uhynutými diviakmi zabraňujúce šíreniu AMO,
5. Opatrenia na odber a predkladanie vzoriek na vyšetrenie všetkej ulovenej zveri (a nájdenej uhynutej diviacej zveri),
6. Vykonávanie monitoringu u diviacej zveri a odber vzoriek iba osobami vyškolenými na prehliadku zveri po ulovení na mieste alebo osobami vyškolenými regionálnou veterinárnou a potravinovou správou na odber vzoriek na KMO,
7. Vedenie evidencie užívateľom poľovného revíru o každom ulovenom, uhynutom diviakovi a rozdelení diviny,
8. Možnosť uvádzať na trh ulovené diviaky a premiestniť mimo poľovný revír (PR) až po obdržaní negatívneho laboratórneho výsledku na AMO,
9. Možnosť premiestňovania živo odchytených diviakov mimo poľovný revír len do zvernic v rámci nárazníkovej oblasti a so súhlasom príslušnej RVPS,
10. Predkladať mesačne príslušnému odboru pozemkového a lesného okresného úradu hlásenia o love a úhyne diviacej zveri podľa ich usmernenia.

Nárazníková zóna AMO s platnosťou k 11.5.2018

Legenda

- Nárazníková zóna
- Oblasť s pasívnym monitoringom

- Informačný leták o Africkom more ošipaných (AMO) (aktualizované dňa 27.11.2018)
- Informačný leták - odhadzovanie zvyškov potravín (aktualizované dňa 11.05.2018)
- Národný kontrolný program pre africký mor ošipaných v diviacej populácii na Slovensku v roku 2018 (aktualizované dňa 11.05.2018)
- Národný pohotovostný plán pre prípad podozrenia a výskytu afrického moru ošipaných na území Slovenskej republiky (aktualizované dňa 28.03.2018)
- Opatrenia EÚ (v anglickom jazyku)
- Zoznam odporúčaných dezinfekčných prostriedkov (aktualizované dňa 28.03.2018)